

KUSTBON

Prenumerationspris

$\frac{1}{1}$ år Kr. 2:—
 $\frac{1}{2}$ " " 1:—

Utgiven av Svenska Fokförbundet.

Redaktör: Andreas Stahl, Riddaregatan 3, Reval.

Utlandet:

$\frac{1}{1}$ år Kr. 3:—
 $\frac{1}{2}$ " " 1:50

En Runö-färd.

Morgonen är solig och vacker. Några minuters väntan på järnvägstationen och så bär det av. Det närmaste målet är Risti, där tåget utbytes mot en „buss“ och färden går vidare till Lihula (Leal), där ett kortare uppehåll göres och man är tvungen att äntra en annan omnibuss. Nästa station är Virtsu (Verder). Där är landsvägen slut och vagnen utbytes mot färja. Efter 45 min. äro vi i Kuivast på ön Moon. Därifrån går färden igen med buss till Arensburg på Ösel Mellan Moon och Ösel finnes en 3 km. lång bro, som är snörrät och i övrigt imponerande med sin längd. Efter några timmar stannar bussen utanför postkontoret i Arensburg. Undertecknad som är i staden för första gången omhändertages beredvilligt av en arensburgare och ledsagas till närmaste hotell, varvid hetellpersonalen får en del anvisningar, som jag icke fullt kunde uppfatta, men hade hotande karaktär.

Nästa morgon gällde det att göra en rond i hamnen för att se, om inte båten, som skulle föra mig till Runö, hade anlänt. Och därutinnan misstog jag mig inte. Runöborna höllo på med att förtöja båten. Jag gick närmare och frågade, om de voro från Runö — Jo. — Varför kom Ni till Arensburg i dag? — Efter redaktör Stahl, svarar den ene av dem, i vilken jag igenkänner Isak Österman. När är Ni klara till avfärd? — I morgon, blev svaret. Sålunda övens kommo vi att anträda färden nästa dag kl. 10 f. m.

Runö-prästen Gunnar Schanz hade nog styrt om att båten var framme på överenskommen tid. Det var förresten „kyrkbåten“ en alldeles ny och snygg båt.

På överenskommen tid nästa dag bär det av. Komna ut på djupt vatten, sättes kurs S O och full maskin. Vädret var det

mellan lönnar och syrenbuskar. Det kunde icke råda tvivel om att det var „pastoratet“. Där emottogos vi hjärtligt av pastorn och hans fru.

Nästa dag, som var söndag, besöktes högmässan. Efter gudstjänsten hölls församlingsfest vid prästgården, dit en mängd kvinnor infunnit sig. Männens syntes däremot ej till. På min fråga, varpå detta kunde bero, svarades att männen höllo „landskap“, d. v. s. kommunalstämma med anledning av den pågående lantmätningen. Småningom församlades också männen. Pastor G. Schantz höll ett föredrag, vari han i varma ordalag talade om svenskheten och dess uppgift. Musik utfördes av en grupp gossar tillhövande K. F. U. M. som voro på sommarvistelse på Runö. Männens sitta allvarliga och väderbitna med sammanknäppa händer. Kvinnorna i sina vackra färgrika dräkter höja feststämningen.

Efter talet och musiken följde gymnastik- och lekuppvisning av de ovannämnda sommargästerna.

Friluftsfesten avslutades med en stämmingsrik vespergudstjänst i kyrkan, varefter alla belättna vandrade hem. Det förtjänar nämnas, att vid gudstjänstens slut männen först lämna kyrkan och sedan kvinnorna.

Som förut nämnts pågår f. n. storskifte av jorden på Runö, varvid även små konflikter före komma. En dylik konflikt var undertecknad tvungen att lösa. En av bönderna ansåg att hans jord blivit för högt taxerad och vägrade att underteckna taxeringsakten, genom vilken vägran hela lantmätningen äventyrades. Plöts-

Runö kyrka, uppförd år 1912. Bredvid till höger synes den gamla kyrkan, uppförd av trä år 1644

bästa möjliga och efter 6 timmars angenäm färd landade vi lyckligen på Runö strand vid „pärs“.

Nu gällde det att uppsöka „pastoratet“ d. v. s. prästgården, vilket icke var svårt, enär Österman lämnade detaljerad anvisning om vägarna. Vandrande genom byn syntes plötsligt en rödmålad byggnad framskynta

ligt anlände från „ladskapet“ två delegerade och meddelade att undertecknad jämte ett par andra obehöriga av „landskapet“ utsetts till skiljedomare för att verkställa ny taxering av den protesterandes ägor och det gäldade att foga sig, ty runöborna äro obevekliga. Efter verkställd taxering ansågo skiljedomarna att taxeringsnämnden förfarit rätt och detta beslut är enligt lag slutgiltigt och kan icke överklagas. Mätte Runö jordbruk därigenom förkovras!

Runö är i många avseende mycket intressant, och det vore därför värt en vidlyftigare behandling, men tyvärr medger icke utrymmet. Till slut må tillåtas mig att få säga några ord av tacksamhet till pastor Schantz med fru, som med sin älsklighet gjorde vistelsen i deras vackra och trevliga hem till till en högtid, som undetecknad sent skall glömma.

Återresan skedde med postbåten till Arensburg. Det må tillägas att vid både ditresan såväl som återresan rådde det allra vackraste väder. A. S.

Svenska sommargäster.

I n:r 11 av Kustbon framlägger insändaren Benita Wrangell — Mothander ett förslag, som jag på det allra livligaste vill instämma i. För korthetens skull ber jag därför förslagsställaren och andra svenskar i Estland med det snaraste skrida till verket och bilda någonslags sammanslutning, som från början sätter in all kraft på att förverkliga planen på att utefter kusten i de svenska bygderna söka bereda inackorderingsmöjligheter även för sommargäster från Sverige.

Mycket länge har även jag hyst tankar på en dylik plan och jag är övertygad om, att den kan genomföras. Många somrar har jag tillbringat långt ute i Stockholms skärgård och kan därför tillfullo bekräfta, vad insändaren yttrat om förhållandena här, och jag känner även till svenskbygderna utefter Estlands stränder och vikar.

Ett och annat sommarpensionat på fastlandet och de större öarna, Vormsö, Rågöarna och Nargö samt ett eller par rum i gårdar inom grannskapet skulle vara utmärkt för sådant ändamål. Renhet och snygghet fordras, fasta pris likaså.

Mathållningen kan lätt ordnas; det erbjuder ingen svårighet att odla grönsaker var som helst i bygderna, potatis, kött och mjölk finnes på platsen, och kommunikationerna kunna också förbättras genom att sätta in motorbåtar och mera tidseffektiva hästskjutsar på en del sträckor.

Här i Stockholm kan man snart ordna en nödig upplysningsstation, som ta remot och lämnar meddelanden om förhållandena och möjligheterna till sommarvistelse i Estlands svenska bygder utmed kusten. Den saken kan organiseras lätt och praktiskt. Sätt i gång med nödvändiga förarbeten!

Jakob Bles, Stockholm.

Vad jag menar med uppfostran.

Av Johan Gärdström, Vormsö.

(Forts. fr. föreg. nr.)

Näst efter önskan att lära känna historien böra vi fullständiga våra geografiska kunskaper, icke endast vad kartan angår utan även beträffande den nuvarande fördelningen av raser och folkslag, ekonomiska hjälpmedel och tendenserna och idealen inom politiken. Uppsatserna och notiser i tidningspressen från hela världen böra väcka vårt begär att lära känna även andra länder och folk än vårt eget.

Studierna i geografi kan man bedriva på samma sätt som i historia, dock bör man, då det gäller nutida förhållanden, hellre ösa vetande ur allvarliga tidskrifter än ur lexikon, som i detta hänseende ha benägenhet att fort bli föråldrade.

Vi läsa om Balkan, om Ryssland, om Indien, om Afrika. Vi se i tidningarna, att det Brittiska riket har omvandlat sig till en enda gemensam stat, vari ingå många nationer och folk. Allt detta borde väcka vår nyfikenhet, och gör det väl också. Men även här håller oss kanske bristen på mod tillbaka. Ämnet tyckes vara för omfattande, för svårt för att kunna tillgodogöras utan ledning.

Likväl recenserar i våra tidningar de nyaste böcker om den internationella politiken i våra dagar. Vi behöva blott börja med en bok, som fångat vår uppmärksamhet. I denna skola vi finna hänvisningar till andra böcker och andra artiklar, vilka kunna giva oss ytterligare upp-

lysningar och meddelanden om källskrifter.

Sedan vi börjat befatta oss med historia och geografi, torde vårt intresse vara väckt för de olika livsåskådningarna i vår tid. Den vuxna människan godtager icke utan vidare den filosofi, som är modern; hon försöker också förstå den. — För tillfället är väl den härskande filosofien vetenskapligt betonad. Men här stöta vi på samma oroande tendens som hos de teologiska filosoferna. Vi äro väl i de flesta fall villiga att godtaga den vetenskapliga filosofien eller draga nytta av dess resultat, men vi besjålas mycket sällan av en önskan att lära känna, vad vetenskap egentligen är, eller sträva efter att förvärva en vetenskapligt skolad uppfattning.

Slutligen torde man ha hehov av att förvärva en viss färdighet i de saker, som man skulle kunna kalla livets konster och vetenskaper. Naturligtvis är det svårare att utmärka sig i en konst, när man börjar sent, än då man griper sig an därmed i ungdomen.

Men då vi leva vårt liv blott en gång, så vore det absurt att icke börja därmed, så snart man får lust därtill, utan hänseende till ålder. Vår konst kommer kanske icke att vinna den stora mängdens bifall eller inbringa oss rikedom och ära, men det är ej heller meningen, då vi vid mögna år söka utbilda oss för att göra vårt liv rikare. Värde av vårt sökande efter det egna uttrycket ligger däri, att man lär känna sin egen smak. Om man börjar måla, upptäcker man plötsligt, att vissa saker och ting fröjdar ögat mer än andra.

I ett hänseende har amatören en stor fördel framför konstnären av facket. Yrkesmålaren kan blott framtränga inom vissa gränser: han kan måla bilder och utställa dem eller sälja dem till privatpersoner. Men amatören kan vara hur originell han vill. Han kan utöva sin konst på sitt eget blygsamma sätt. Han kan måla tavlor eller möbler och såframt hans hustru tillåter det, dekorera väggarna i sin lägenhet. Kort sagt, värför skulle icke en människa, som har lust därtill, i handling gripa sig an med konstnärligt skapande, oberoende av hur gammal hon är?

Naturligtvis menar jag ej, att de som inte ha någon sångröst, skola plåga sina medmänniskor med sina sånger, eller att personer, som ej kunna måla, skola vanpryda världen med sina alster. Jag förutsätter ett sunt omdöme och litet humor. Jag vill endast säga, att om en medelålders människa har lust att skaffa sig högre grad av bildning för att göra de framför henne liggande åren rikare, så kan hon också förvärva denna bildning mycket lättare än de flesta av sådana trängande ana. _____ (Slut.)

Anseküla-svenskarna.

(Forts. fr. föreg. nr.)

Av museiintendent Paul Ariste.

Svenskarnas antal torde dock icke inskränkt sig till de några, som nämnts förut. Bland hantverkare och ämbetsmän funnos många med rent svenska namn, såsom skomakaren Berggren-Berggreen (senare Berggröön), som hade många döttrar, vilka somliga blevo gifta med såväl hantverkare som med bönder. Namnet Berggren lever ännu bland svenskarna.

- Förutom Berggren voro säkert ännu följande personer svenskar:
- 1 Vävaren Olof Lachs
  - 2 Lotsen Bakberg (K. R, 67)
  - 3 Jungfrun Sara Ek (K. R, 93)
  - 4 Vävaren Timmerman
  - 5 Sophia Margareta Bernström (K B, 67)
  - 6 och hans hustru Märta Lovisa [Timmerman
  - 7 Jungfrun Caisa Ek (K B, 112)
  - 8 Vävaren Lundin (K B, 56)
  - 9 Amtman Mattias Lundquist [(K B, 56)
  - 10 Amtman Anders Strööm- (Ström)
  - 11 och hans hustru, född Renquist (K. B. 234)

Emedan största delen av folket då saknade familjenamn är det icke möjligt att lämna flera exempel. Bland dopnamnen finnas flera svenska, som äro mycket vanliga, såsom Märta (Merta), Annika, Gustava, (Catrina), Eric (Erich), Brigita osv. Möjligt är dock, att icke alla med ovan nämnda svenska namn voro svenskar.

Tack vare pastor Holmquists anteckningar ha vi fått se, att även under ryska tiden, under 18-århundradets förra hälft funnos svenskar på Svorbe resp. på Ösel, ehuru det är omöjligt att avgöra huru stor utsträckning

denna svenska bosättning hade. Säkert är dock, att alltför vidsträckt kunde den icke ha varit. _____ Slut.

Från Finland.

Finland ådrager sig i denna dag världens uppmärksamhet. Varandra motsägende rykten äro i svang och vad i själva verket försiggår där är svårt att veta. Så mycket är säkert att regeringskifte har ägt rum. Den nya regeringens bildades av en mycket aktad man, nämligen svensken senator Per Edvin Svinhuvud. Svinhuvud är icke en man, som under Finlands självständighetstid framträtt på vädjobanan, utan han var med redan, då det gällde att ofta sätta hårt mot ryska tsarregimen. Han förvisades för sitt fosterländska sinnelags skull till Sibirien, varifrån han återvände efter februarirevolutionen. Den nya regeringen kommer säkert att vidtaga alla åtgärder för att införa lugn i landet.

Lappörelersens ledare ha deklarerat att de endast stöda regeringen i den mån den tillmötesgår deras fordringar. — Klart besked, va? I dag den 7 äger det stora bonde tåget till H: fors rum. Enligt programmet förekommer predikan, andlig sång kransnedläggning på frihetshjältarnas gravar osv. På Senatstorgt sjunges psalmen: „Vår Gud är oss en väldig borg . . .“ Den mäktiga psalm har förut klingat, när förtryck och fara hotat Finland.

Den 5 d:s bortrövades i H: fors två kommunistiska riksdagsmän, när de deltog grundlagsutskottets förhandlingar. Bäst förhandlingarna pågingo inträdde åtta främmande män och uppmanade kommunisterna Pekkala och Rötö att följa dem. Ordföranden prof. Voionmaa uppmanade de främmande att avlägsna sig, vilken uppmaning fridstörarna icke efterkommo. När offren icke godvilligt gävo sig släpades de med våld ut och stuvades i de väntande bilarna, varefter dessa försvunno. Om händelsen anmäldes ofördröjligen till premiärministern. Saken kommer att föranleda sträng undersökning.

Polens president anländer till Reval den 9 aug.

Enligt uppgift i polska pressen kommer Polens president Moscic-

ki till Estland på örlogsfartyg från Gdynia den 7 aug. Resan räcker två Lagar och ankomsten till Reval beräknas inträffa den 9 aug. Presidentens fartyg eskorteras av undervattensbåtar.

Presidenten kommer att åtföljas av arikesminister Zaleski, utrikesministeriets protokollchef greve Romer, chefen för pressavdelningen Chrzanovski och flottans överbefälhavare m. fl.

Brittisk flygeskader besöker Estland.

Enligt förljudande besökes Estland redan i september innev. år av en engelsk flygeskader. Eskadern i fråga besöker även de andra Baltiska staterna.

Svår torka i Polen.

I Polen råder sedan en tid svår torka. I mellersta delen av landet är sommarsäden fullkomligt förtorkad. Man befarar svårmissväxt.

Många döda på Amerikas självständighetsdag.

Den 4 d:s Förenta Staternas självständighetsdag krävde många offer i form av människoliv; 178 personer satte livet till. Största delen av dödsfallen förorsakades av automobilolyckor. Även drunkningar ha förekommit. 12 personer omkommo vid anläggning av fyrverkeri. Visserligen äro dessa olycksfall över hela landet sammandragna, men vackert så!

„Graf Zeppelin“ flyger den 12 aug. över Balticum och samtidigt också över Estland.

Chefen för Viks skolstyrelse en f. d. posttjänsteman T ä n a v har avskedat inalles 160 folkskollärare i Viks krets. Avskedandet har denne herre i fråga företagit på eget bevåg utan att därom rådgöva med skolinspektörerna och kommunalförvaltningarna.

Bemärkt tjekist flyr från Moskva till utlandet. En beryktad tjekist i framträdande ställning G. S. Agabekov, som anlant till Paris, har för prof. Miljukovs tidning Poslednija Novosti förklarat, att han brutit med rådsregimen och ej mera kommer att återvända till Moskva. Agabekov har till Paris medfört ett vidlyftigt memoarmaterial, som han har för avsigt att offentliggöra. Detta material berör huvudsakligen Agabekovs verksamhet i tjekans tjänst. Enligt

vad det uppges har Agabekov varit chef för utlandstjekans östsektion. Han har särskilt haft till äliggande att övervaka tjekagenternas arbete i Turkiet, Grekland, Syrien, Palestina och Egypten. Agabekov har bl. a. berättat, att hans föredöme inom kort kommer att följas av ett flertal tjekister i Moskva, som fått nog av rådsväldet.

Frihamn i Libau planeras. Förslag ha framlagts av ett ombud för en engelsk finanssammanslutning för Lettlands finansminister om byggandet av en frihamn i Libau. Det engelska bolaget anholder om koncession för frihamnsförslaget förverkligande.

Pekala och Rötö i Lappo.

Enligt vad från vederbörande håll meddelas ha de personer som bortfört de kommunistiska riksdagsmännen Pekala och Rötö uppgivit den plats där de bortförd befinna sig samt lovat överlämna dem åt polismyndigheterna.

Det förljades att de båda kommunisterna förts till Lappo.

Polska militärflyg över tyskt område. En eskader på sex polska flygmaskiner har, enligt tidningarna, på fredagseftermiddagen siktats övar tyskt område. Eskadern företog en utflykt över tyskt territorium och återvände sedan över polska gränsen. Ehuru maskinerna flögo på mycket stor höjd kunde dock de polska igenkänningstecknen tydligt skönjas. Från Deutsch-Eylau meddelas, att polska militärflygmaskiner i onsdags och torsdags flugit över staden. De gjorde flere lovar över kasernerna och försvunno åter därefter mot polska gränsen.

Brevlåda.

Red. finner anledning att uppmärksamma ärade insändare därpå att till bidragen måste bifogas insändarens fullständiga namn och adress.

Om „Osmittad“ därför är vänlig och gör så som Red ovan sagt, möter bidragets införande i tid. knappt något hinder.

Svenska lärarförbundets styrelse förlades vid senaste årsmöte till landsbygden på grund därav att krafterna i Reval så strängt upptagas av annat arbete. Vi nyval fick styrelsen följande sammansättning: Ordf. Anton Vesterberg, Höbring; viceordf. J. Gjärdman, Nuckö; sekr. Carl Blees, Höbring, kassör frk. A. Blees, Höbring, Till revisorer utsågos A. Vesterblom och M. Hollingers, Vormsö.

Sv. S:t Mikaelsskyrkan.

Under undertecknads tjänstledighet 6 juli — 10 aug. vikarierar t. f. klockaren teol. stud. Hj. Pöhl, som håller pastorsexpeditionen öppen i sjömanshemmet Uus sadama t. 11 fred. kl. 10 — 11 f. m. och 4—5 e. m.

H. Engström.

Gudstjänst 4 sönd. eft. Tref. den 13 juli kl. 11 f. m.

Hj. Pöhl.

Ölstugan 4:a n

Bryggaregatan 4, Göteborg

Rekommenderas

Väl. temp. öl och goda smörgåsar
Gustaf Nilsson.

HOLMBLOMS KAPPOR, DRÅKTER

NORRMALMSTORG

Tel. N. 561 STOCKHOLM Rikst. 9255

„Besök Borås“

EGONLINEN uppehåller regelbunden trafik Göteborg med alla mellanliggande svenska hamnar till KARLSKRONA—DANZIG—LIBAU—RIGA—REVAL—HÄLSINGFORS.

Vildskinn

Räv, Utter, Mård, Hermelin, Ekorre, Hare och Kanin uppköps till allra högsta pris.

Vi betala högsta priser, då skinnen huvudsakligen äro för egen fabrikation. Prislista sändes mot porto.

FOUGSTEDTS PÄLSVARUFABRIK Malmö 4

STADSHOTELLET HEDEMORA

Rekomenderas. Modernt Hotell & Restaurang.

Fullständiga rättigheter Tel. Namnanrop

Restaurant Runan

Sundsvalls popu-
läreste restaurant

HEMTREVLIGFESTVÄNING

Förträfflig mat. Billigaste priser

Stadshotellet i

LINDESBERG

REKOMMENDERAS

CARL FREDRIKS BIERSTUGA

Hantverkaregatan 17,
NORRKÖPING

REKOMMENDERAS.

PEHR NILSSON

Bygghälsentreprenör, Stockholm
Husbyggnader — Reparationer
Tel. 6803 Eriksbergsgatan 16 Tel. Norr 6803.
Nybyggnaden, Svevägen 77 Tel. Vasa 14577.

HÔTEL ATLANTIC

Stockholms modernaste, tystaste och komfortablaste hotell.

Fullständiga toilettrum med bad till varje rum och dubletter.

Förstklassig Restaurant.

Moderata priser.

Dans måndag och fredag.

RESTAURANT DAMBERG

MATSALEN I TR. STOCKHOLM. REKOMMENDERAS

Beställningar av bord N. 12911. N. 6285.

Vid besök i Norrtälje rekommenderas

Stadshotellet

Innehavare Direktör B. O. Lagermark
Musik under sommarmånaderna.

Mc CORMICK-DEERING INTERNATIONAL

LANTBRUKSMASKINER

BRUKET BÄST - I LÄNGDEN BILLIGAST

BEGÄR KATALOGER!

AKTIEBOLAGET

INTERNATIONAL HARVESTER CO.

NORRKÖPING — MALMÖ

Jönköpings stads och läns sparbank

Stiftad 1831.

Huvudkontor i JÖNKÖPING. Avdelningskontor Jönköping, Huskvarna, Norrahammar, Smålands Taberg.

Bierstugan i

Spångbacken, Norrköping.

Rekommenderar sina väl tempererade maltdrycker.

HANSA

STOCKHOLM

Aktiekapital och reservfond

Kr. 6.000.000

FÖRSÄKRING

Avdelningskontor i Reval:
S. Karja 7.

Reserverad annonsplats

„Besök Katrineholm“

Hamnrestauranten Motala

Belägen vid hamnen.

Fullständig servering. Gott bord.
Billiga priser.

Kinna.

Fredriksson & Abrahamsson, Kinna

Tillverkar och försäljer:

GARDINER, BOMULLS-, YLLE- & LIN-
NEVÄVNADER samt YLLETRIKA

Den Gyllene Freden

Vid Järntorget, Stockholm
Riks 80 29.